

I YARIMİL ÜZRƏ PLANLAŞDIRMA

Mövzu №	Mövzu	Məzmun (alt standartlar)	Saatlar
BÖLMƏ-1. Coğrafi düşüncə			
1.1	Təsviri coğrafiyadan virtual coğrafiyaya doğru	8-1.1.1	1
	• Coğrafi düşüncə necə yarandı?	8-1.1.1	
	• Coğrafi düşüncə necə inkişaf etdi?	8-1.1.1	1
	• Azərbaycanda coğrafi düşüncənin inkişafı	8-1.1.1	1
	• Coğrafi düşüncə və Piri Rəis	8-1.1.1	1
1.2	Coğrafi tədqiqatlar	8-1.1.2, 8-1.1.3	1
	• Coğrafi tədqiqatların istiqamətləri	8-1.1.2, 8-1.1.3	
	• Coğrafi tədqiqatların aparılması	8-1.1.2, 8-1.1.3	2
	• Paytaxt və miqrasiya	8-1.1.2, 8-1.1.3	1
	KSQ-1		1
	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		9
BÖLMƏ-2. Su planeti			
2.1	Dünya okeanı	8-2.1.1	1
	• Okean necə yarandı?	8-2.1.1, 8-2.1.2	
	• Okeanda hansı su və quru hissələri var?	8-2.1.1, 8-2.1.2	1
	• Okeanda suyun xassələri	8-2.1.1, 8-2.1.2	1
	• Okeanda suyun hərəkəti	8-2.1.1, 8-2.1.2	1
	• Adalar dünyası–Okeaniya	8-2.1.1, 8-2.1.2	1
2.2	Quruda su hövzələri	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Çaylar	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Dünyada çaylar necə paylanmışdır?	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Azərbaycanda çaylar	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Təbii və süni göllər	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Azərbaycanda göllər və süni su hövzələri	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Xəzər dənizi	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	• Buzlaqlar və yeraltı sular	8-2.1.2, 8-2.1.3	
	• Bataqlıqların əhəmiyyəti nədir?	8-2.1.2, 8-2.1.3	1
	KSQ-2		1
	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		14
BÖLMƏ-3. Yer kürəsinin canlı örtüyü			
3.1	Torpaq	8-2.2.1	1
	• Torpaq necə əmələ gəlir?	8-2.2.1	
	• Torpaqların tərkibi və qatları	8-2.2.2	1
	• Torpaq tipləri və onların yayılması	8-2.2.3, 8-2.2.4	1
	• Azərbaycanda torpaq örtüyü	8-2.2.7	1
	• Torpaqlardan səmərəli istifadə	8-2.2.5	1
	• Səhra və Sahel zonasının torpaqları	8-2.2.4	1
3.2	Bitkilər	8-2.2.6	1
	• Bitkilər necə inkişaf edir?	8-2.2.6	
	• Bitkilərin yayılması	8-2.2.6	1
	• Azərbaycanda bitki örtüyü	8-2.2.7	1
	• Təbiətin incisi–meşələr	8-2.2.7	1
	KSQ-3		1

	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		11
	I YARIMİL ÜZRƏ CƏMİ		34

II YARIMİL ÜZRƏ PLANLAŞDIRMA

Mövzu №	Mövzu	Məzmun (altstandartlar)	Saatlar
BÖLMƏ-4. Əhali			
4.1	Əhalinin artımı və tərkibi	8-3.1.1.	1
	• Dünya əhalisinin sayı necə dəyişir?	8-3.1.1.	1
	• Əhalinin tərkibi necədir?	8-3.1.2.	1
	• Əhalinin sosial-iqtisadi tərkibi	8-3.1.2.	1
	• Əhali necə məskunlaşmışdır?	8-3.1.3.	1
	• Əhali miqrasiyası	8-3.1.4.	1
	• Suda mirvari axtarışından sosial rifaha doğru	8-3.1.2.	
4.2	Əhali tədqiqatı	8-3.1.1, 8-3.1.2.	1
	• Əhali tədqiqatı necə aparılır?	8-3.1.1, 8-3.1.2.	1
	• Əhali piramidasının əhəmiyyəti nədir?	8-3.1.1, 8-3.1.2.	1
	• Əhali və dayanıqlı inkişaf	8-3.1.3.	
4.3	Azərbaycanın əhalisi	8-3.2.1.	1
	• Azərbaycanın əhalisinin təbii artımı	8-3.2.1.	1
	• Azərbaycanın əmək ehtiyatları	8-3.2.2.	1
	• Azərbaycanın əhalisi necə məskunlaşıb?	8-3.2.1.	1
	• Azərbaycanda mexaniki hərəkət necə baş verir?	8-3.2.2.	1
	• Azərbaycanda əhalinin paylanması	8-3.2.1, 8-3.2.2.	
	KSQ-1		1
	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		15
BÖLMƏ-5. Regionlar			
5.1	Dünya regionları	8-1.2.1.	1
	• Region nədir?	8-1.2.1.	1
	• Dünyanın makroregionları: Asiya	8-1.2.1, 8-1.2.2.	1
	• Dünyanın makroregionları: Avropa və Afrika	8-1.2.1, 8-1.2.2.	1
	• Dünyanın makroregionları: Amerika və Avstraliya	8-1.2.1, 8-1.2.2.	1
	• Ölkələr insanların həyat səviyyəsinə görə necə fərqlənir?	8-1.2.1, 8-1.2.2.	
5.2	Azərbaycanın regionları	8-1.2.3.	1
	• Azərbaycan hansı regionlarda yerləşir?	8-1.2.3.	1
	• Azərbaycanın təbii regionları: Kiçik Qafqaz	8-1.2.4.	1
	• Azərbaycanın təbii regionları: Böyük Qafqaz və Lənkəran	8-1.2.4.	1
	• Azərbaycanın təbii regionları: Kür dağarası çökəkliyi və Orta Araz	8-1.2.4.	1
	• Azərbaycanın regionları bir-biri ilə necə bağlıdır?	8-1.2.3, 8-1.2.4.	
	KSQ-2		1
	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		11
BÖLMƏ-6. Təbii yaşayış mühiti			
6.1	Təbiətdəki tarazılıq	8-4.1.1.	1
	• Ekologiya elmi necə yarandı?	8-4.1.1.	1
	• Ekosistem nədir?	8-4.1.1.	1
	• Ekosistemdə hansı proseslər baş verir?	8-4.1.1, 8-4.1.2.	1

	• Ekosistemin müxtəlifliyi	8-4.1.1, 8-4.1.2.	1
	• Azərbaycanca ekosistemin müxtəlifliyi	8-4.1.3.	1
	• Azərbaycanca ekoloji problemlər	8-4.1.3.	1
	• “Təmiz şəhər”	8-4.1.3.	
	KSQ-3		1
	BÖLMƏ ÜZRƏ CƏMİ		8
	II YARIMİL ÜZRƏ CƏMİ		34

VIII sinif		
MƏZMUN XƏTTİ 1. MÖVQE VƏ MƏKAN		
Standart 8-1.1. Coğrafiyanın əsas anlayışlarını, metodlarını və tarixi inkişafını şərh edir.		
8-1.1.1. Coğrafiya elminin inkişaf mərhələlərini və gələcəyini şərh edir.	Coğrafi düşüncənin inkişafı. Coğrafiya elminin inkişaf mərhələləri (təsviri coğrafiyadan virtual coğrafiyaya doğru). Dünyada, türk dünyasında, Azərbaycanda coğrafiyanın dünəni, bu günü, sabahı. Coğrafi mövqe, coğrafi paylanma, region, zaman, coğrafi məkan, insan və təbiət arasında qarşılıqlı əlaqə anlayışları.	Coğrafiyanın inkişaf mərhələləri, görkəmli coğrafiyaçılarından ibarət “zaman oxu”nın hazırlanması.
8-1.1.2. Coğrafi tədqiqatlar zamanı uyğun bacarıqlardan istifadə edir.	Coğrafi tədqiqat aparma bacarıqları: çöl tədqiqatı, xəritə bacarıqları.	Virtual çöl tədqiqatlarının aparılması.
8-1.1.3. Coğrafiyanın tədqiqat metodlarından istifadə edir.	Coğrafi araşdırmada fərqli yanaşmalar: sistemli (tematik) və məhəlli (regional) tədqiqatlar.	Müxtəlif tematik xəritələr və resurslardan istifadə edərək zəlzələ mövzusunda (1) tematik və (2) regional tədqiqatın aparılması.
Standart 8.1.2. Dünyanı, qitələri və Azərbaycanı regionlar üzrə təhlil edir.		
8-1.2.1. Dünyada müxtəlif regionların mövcudluğunu izah edir.	Region anlayışı, regionlaşmanın məqsədləri (təbii və iqtisadi). Regionların növləri (təbii, antropogen).	Azərbaycanın iki iqtisadi rayonunun xəritə və şəkillər üzrə müqayisə edilməsi.
8-1.2.2. Dünyanı təbii və iqtisadi regionlar üzrə təhlil edir.	Dünyanın müxtəlif xüsusiyyətlərinə görə regionlara bölünməsi: dünya miqyasında mühüm rola malik olan təbii və iqtisadi regionlar. İnkişaf etmiş ölkələr (İEO) və İnkişaf etməkdə olan ölkələr (İEOÖ) İnsan inkişaf indeksi (İİİ)	Dünyanın kontur xəritəsində türk dünyası ölkələrinin aid olduğu regionların müəyyən edilməsi.
8-1.2.3. Azərbaycanın aid olduğu regionları təbii və iqtisadi	Azərbaycanın aid olduğu Qafqaz, Xəzəryanı, Cənub-Qərbi Asiya və türk dünyası regionlarının sadə formada təhlili.	Azərbaycanın Cənubi Qafqazda təbii və iqtisadi rolunun təhlil

baxımdan təhlil edir.		edilməsi.
8-1.2.4. Azərbaycanın təbii regionlarını təhlil edir.	Azərbaycanın fiziki-coğrafi vilayət və rayonları.	Azərbaycana aid fərqli regionların xəritə və şəkillər üzrə müqayisə edilməsi.
MƏZMUN XƏTTİ 2. TƏBİİ SİSTEMLƏR		
Standart 8-2.1. Su hövzələrinin yaranması və yayılmasını təhlil edir.		
8-2.1.1. Su hövzələrinin yaranmasını və xüsusiyyətlərini izah edir.	Okeanlar və onların hissələri. Quru suları, süni sututarlar. Suda quru hissələri.	Xəritə üzərində Nil çayı hövzəsinin sərhədləri və xüsusiyyətlərinin müəyyən edilməsi.
8-2.1.2. Su hövzələrinin Yer səthində yayılmasını təhlil edir.		Afrika və Asiya qitələrinin su hövzələrinin müqayisə edilməsi.
8-2.1.3 Azərbaycanla su hövzələrinin yayılması və xüsusiyyətlərini izah edir.	Azərbaycanın çayları, gölləri, su anbarları, kanalları, yeraltı suları və onların ərazi üzrə paylanması.	
Standart 8-2.2. Torpaq və bitkilərin xüsusiyyətlərini və onlardan səmərəli istifadə yollarını təhlil edir.		
8-2.2.1. Torpaqəmələgətirən amilləri izah edir.	Torpaqəmələgətirən amillər (süxurlar, bitki və heyvan çürüntüləri, iqlim, relyef, zaman) və torpaq tipləri.	Torpaqəmələgətirən amillərə aid sxemin hazırlanması.
8-2.2.2. Torpağın quruluşunu və tərkibini izah edir.	Ana süxur, iqlim, relyef, yeraltı su, bitki, heyvan və insan, strukturlu və struktursuz, qumlu və qumsal, gilli və gillicəli torpaqlar.	Torpaq profilinin şəkil üzrə təhlili.
8-2.2.3. Torpaq tiplərini və onların yayılmasını izah edir.	Torpaq tipləri.	Torpaq nümunələrinin toplanması və təqdim edilməsi.
8-2.2.4. Torpaqların məhsuldarlığına təsir edən amilləri şərh edir.	Torpaqların məhsuldarlığına təsir edən təbii və antropogen amillər.	
8-2.2.5. Torpaqlardan səmərəli istifadə yollarını şərh edir.		Torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadə yollarının müəyyən

		edilməsi.
8-2.2.6. Bitki növləri və qruplarının yayılması və onlara təsir edən amilləri müəyyən edir.	Bitki, canlı və mikroorqanizmlərin yayılması qanunauyğunluqları.	Müəyyən ərazinin bitki və torpaq örtüyünün müqayisə edilməsi.
8-2.2.7. Azərbaycanda yayılan torpaq tiplərini və onlardan istifadəni izah edir.	Tünd şabalıdı torpaqlar, dağ-meşə, dağ-qara, çəmən-meşə, dağ-çəmən torpaqları. Humus.	Azərbaycanın torpaq xəritəsinə əsasən torpaq tiplərinin müqayisəsi.
MƏZMUN XƏTTİ 3. BƏŞƏRİ SİSTEMLƏR		
Standart 8-3.1. Əhalinin xüsusiyyətlərini təhlil edir.		
8-3.1.1. Əhali artımını təhlil edir.		Əhali artımına dair nəzəriyyələr haqqında debat-dərsin təşkili.
8-3.1.2. Əhalinin tərkibini təhlil edir.	Əhalinin tərkibi: yaş, cins, din, dil, irq, əmək ehtiyatları, məşğulluq, təhsil səviyyəsi.	Yaşadığı ərazinin əhali piramidasının qurulması və ona dair proqnozların verilməsi.
8-3.1.3. Əhalinin yerləşməsinə təhlil edir.	Əhalinin yerləşməsinə təsir edən amillər. Əhalinin yüksək sıxlığına görə seçilən areallar.	CİS-də əhaliyə dair təhlil aparmaq
8-3.1.4. Miqrasiyanın səbəb və nəticələrini təhlil edir.	Əhalinin miqrasiyası: miqrasiyanın səbəbləri və nəticələri. Daxili və xarici miqrasiya.	Miqrasiyaya dair klasterin (səbəb və nəticə əlaqələri) qurulması
Standart 8-3.2. Azərbaycanın əhalisinin xüsusiyyətlərini təhlil edir.		
8-3.2.1. Azərbaycanın əhalisinin təbii artımını və yerləşməsinə təhlil edir.	Əhalinin təbii artımında və yerləşməsində fərqlər.	Statistik məlumatlara əsasən Azərbaycanın əhali artımı qrafikinə qurulması və müzakirəsi
8-3.2.2. Azərbaycanın əhalisinin tərkibi və miqrasiyasını təhlil edir.	Əhalinin milli, yaş və cins tərkibi	Azərbaycana gələn və buradan köçənlərə aid statistik məlumatlar əsasında müzakirələr

		aparmaq
MƏZMUN XƏTTİ 4. ƏTRAF MÜHİT VƏ DAYANIQLILIQ		
Standart 8-4.1. Ekoloji tarazlığın pozulmasını təhlil edir.		
8-4.1.1. Ekoloji anlayışları və xüsusiyyətləri şərh edir.	Ekosistem, habitat və biomların izahı.	Ekoloji anlayışların şəkillər üzrə müqayisəsi.
8-4.1.2. Ekoloji tarazlığın pozulmasının səbəblərini təhlil edir.	Antropogen təsir nəticəsində ekoloji tarazlığın pozulmasının izahı.	Ekoloji tarazlığın pozulmasının meşələrin qırılması nümunəsində təhlili.
8-4.1.3. Azərbaycanla ekoloji tarazlığın pozulmasını izah edir.	Azərbaycanda su hövzələrinin, torpağın, havanın çirklənməsi. Ekoloji problemlərin həlli yolları.	